

Het STAM wilde na tien jaar meer op zijn huidige stad lijken. Het museum is diverser, kindvriendelijker en meertalig geworden. Door Gent verder tegenover andere steden te plaatsen, voelen ook buitenpoorters zich meer aangesproken.

Vernieuwd STAM

Gent als verteller
en verbinder

Wat al goed was, werd behouden: een actuele versie van de gigantische luchtfoto
Foto: Martin Corlazzoli

Sorry, u staat op mijn huis

Wat al goed was, werd behouden, zoals de gigantische luchtfoto van de stad Gent op schaal 1:1000 waar je met Woody-overschoentjes mag oplopen. De kaart werd geüpdatet zodat je nu ook de Stadshal, de Parkbosbruggen, de Ghelamco Arena en de Krook kan zoeken. Ook de wieg van de stad, aan de historische samenvloeiing ('ganda') van de Schelde en de Leie, is door de uitgraving van de Reep zichtbaar geworden. "Gentenaars zoeken hun eigen huis, school of werkplek, wat nu ook met een stratenzoeker kan," zegt directeur Christine De Weerd, "Niet-Gentenaars gaan op zoek naar monumenten of plekken die ze al bezocht hebben of nog willen bezoeken. Soms zeggen mensen, excuseer, u staat op mijn huis. De foto werkte vanaf dag één erg verbindend."

Een voorbeeld van de nieuwe compactere opstelling: de groeiende kloof tussen arm en rijk
Foto: Phile Deprez

Hou de muren in de gaten voor de geschilderde opschriften zoals de oudste beschrijving van Gent uit 1154 door de cartograaf Muhammad al- Idrīsī
Foto: Phile Deprez

Groeien en krimpen

Hierna volg je een chronologisch parcours waarlangs de ontwikkeling van de stad wordt verteld. Uit een bevraging uitgevoerd door het STAM en Publiek Centraal bij leerkrachten lager en secundair onderwijs, gidsen, verenigingen, vaste klanten en Gentenaars met een migratieachtergrond bleek dat dat nog steeds de voorkeur geniet. Tussen de zalen loop je de mooie gangen van de Bijlokeabdij in die een rustpunt bieden. De foto's van Michiel Hendryckx brengen hier een journalistieke laag aan, die het documentaire vaak overstijgt, zoals bij het machtige havenbeeld.

Nieuw is dat de zalen nu ook letterlijk anders aanvoelen. Voor de tafelbladen, die je mag aanraken, werden bouwmaterialen gebruikt uit elke tijdperiode. Hout en Doornikse kalksteen in de zaal over de ontluikende stad (tot 1200), baksteen in de zaal over de grootstad (1200 tot 1600), natuursteen in de zaal over de veerkrachtige stad (1600 tot 1800) en gietijzer en gewapend beton in de zaal over de ongeremde stad (van 1800 tot vandaag).

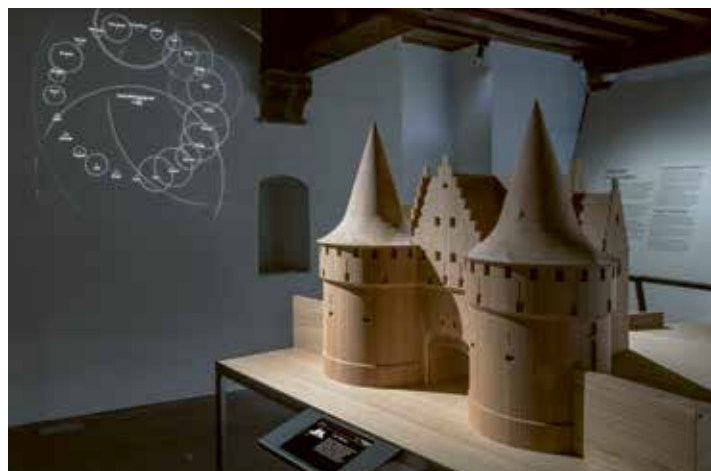
Een nieuw thema waarrond elke zaal focust is hoe Gent het ervan af bracht in vergelijking met andere steden. "Het verhaal

van Gent is nu eenmaal meer dan een lokale geschiedenis, maar onderdeel van een breder historisch verhaal op het niveau van het graafschap Vlaanderen, België, Europa en de wereld," zegt kunsthistoricus Brecht Dewilde, die onderzoek doet in het STAM.

Hou daarvoor de muren in de gaten, niet alleen voor de geschilderde opschriften zoals de oudste beschrijving van de stad uit 1154 door de cartograaf Muhammad al-Idrīsī in het Arabisch: "De belangrijkste onder de bovengenoemde hoofdsteden is de stad Gent, gelegen op de oostelijke oever van de rivier Leie. Het is een prachtige, bloeiende stad met veel statige huizen en weidse plaatsen. Ze bezit tuinen, boomgaarden en akkers die constante oogst geven."

De dynamische infographics stelen de show. Zo wordt de bevolkingsgroei van Gent vergeleken met die van andere Belgische en Europese steden door de eeuwen heen. Rond 1300 was Gent groter dan Brugge, Brussel (dat ook voor leper moest onderdoen), Antwerpen, Amsterdam en zelfs Londen. Parijs had toen al het hoogste inwonersaantal. In 1500 groeit Antwerpen, maar Amsterdam en Londen gaan pas tegen 1600 de weg van Parijs op. Je moet de cirkels zien groeien en krimpen om het nooit nog te vergeten.

De bevolkingsgroei van Gent vergeleken met andere Europese steden op een dynamische infographic naast een houten maquette van het Rabot, een versterkte sluis op de Lieve
Foto: Phile Deprez

De foto's van Michiel Hendryckx brengen een journalistieke laag aan
Foto: Phile Deprez

Onder de stolp uit

Een nieuwe stem in het museum is die van de stad zelf, verleend door actrice Charlotte Vandermeersch, wat Gent toegankelijk en een beetje schalks doet klinken. Nu eens schetst ze de levendige sfeer op haar Vrijdagmarkt, waar je in de middeleeuwen al peper, kaneel en saffraan, satijnen stoffen en parelen oorbellen kon vinden. In de jaren zestig betreurt ze dan weer de stadsvlucht en vandaag is ze blij dat die trend weer gekeerd is. Bij elk verhaal laten projecties zien hoe het uitzicht van de stad veranderde, vanaf de eerste kernen op de Blandijn en aan Sint-Baafs tot vandaag. Ook de sporen die uit elke periode vandaag nog in de stad terug te vinden zijn, lichten dan op. Zo getuigt het tracé in boogvorm rond de Sint-Baafskathedraal nog van de middeleeuwse omwalling.

Heel wat aanwinsten staan niet achter glas, waardoor je vanzelf omzichtiger beweegt. De sluitsteen uit het gewelf van de twaalfde-eeuwse Toren- of Turrepoort aan de Houtlei of het eikenhouten boegbeeld van het koopvaardijship de Marie-Louise katapulteren je zo terug in de tijd.

Het speelgoedsoldaatje in lood-tinlegering uit de dertiende eeuw, opgegraven op de Korenmarkt, merkten we eerst op de iPad op, zo klein is het. Deze iPads, die de objectkaartjes vervangen en waarop je je taal kan kiezen, zorgen ervoor dat het museum niet vol lappen tekst hangt.

De vierkante kilometer

Voor het project *De vierkante kilometer* draait het STAM de komende jaren elke tegel van de enorme luchtfoto om. Vierkante kilometer per vierkante kilometer gaat het museum op zoek naar verloren geschiedenissen en verborgen verhalen. De negentiende-eeuwse gordel van Gent komt eerst aan de beurt. Er is geen tijd te verliezen want door de snelle veranderingen in deze superdiverse 'transitwijken' gaat het erfgoed er in een snel tempo verloren. Daarom stuurde het STAM historica Tina De Gendt er op uit om de stedelijke geschiedenis wijk per wijk in kaart te brengen in een participatief erfgoedtraject. Samen met de bewoners haalt ze de verborgen verhalen, maar ook objecten en verloren gewaande archieven, naar boven.

Gent telt acht 'poortwijken'. De twee eerste die aan bod komen zijn het Neuseplein en de Brugse Poort. Is het Neuseplein wel een plein? Is het niet eerder een kruispunt? Of toch een toegangspoort naar de stad? Geen mens die het nog kan zeggen. Talloze keren is het Neuseplein van gedaante veranderd en wanneer straks de Verapazbrug wordt aangelegd, ziet het er weer helemaal anders uit. Samen met twee lokale *herinneraars*, friturist Rifat Alci en (inmiddels overleden) kapper Jacky Lagrou, bracht Tina De Gendt de onbekende geschiedenis van het voormalige schipperskwartier van Gent in kaart. In een korte film-reportage wordt een tipje van de sluier gelicht over de resultaten.

Als tweede kwam de Brugse Poort aan bod, een buurt die sinds het verdwijnen van de textielindustrie in de jaren 1960 worstelt met een kwalijke reputatie inzake drugs, criminaliteit en verloedering. Het verloop is erg groot en de sloophamer nooit veraf. De recente herwaardering roept een aantal acute erfgoedvragen op. Wat is het waard om behouden te blijven? In de Brugse Poort wandelt Tina De Gendt door het enige beluik met voortuinen, spit ze het engagement van de Rifboys uit, onderzoekt ze waarom de wijk is uitgegroeid tot het autoboxwalhalla van Gent, dook ze in een unieke collectie anarchistische affiches en kwam ze de bijna vergeten Dochters van Liefde terug op het spoor. Dit alles met getuigen van op de eerste rij.

De eerste aflevering van *De vierkante kilometer* is tegel I16 met het Neuseplein en omgeving - Foto: Phile Deprez

“In elke zaal willen we kinderen spelenderwijs historische kennis bijbrengen, maar met een hedendaagse twist.”

Ook de transparante maquettes van onder andere de Sint-Pietersabdij en de Sint-Janskerk (de latere Sint-Baafskathedraal) zorgen ervoor dat de ruimtes tot hun recht komen. We verbazen ons over het Gravensteen als een rechthoekig gebouw met drie bouwlagen, maar dat was de elfde-eeuwse situatie. “Ze zijn gemaakt om de bezoeker een idee te geven hoe deze gebouwen, die op de tijdgenoot grote indruk moeten hebben gemaakt, er uit konden hebben gezien,” zegt Dewilde: “Het zijn reconstructies, gebaseerd op onderzoek door archeologen en historici vanaf de jaren 1950 tot op vandaag, in modellen omgezet door de scenograaf Kinkorn en uitgevoerd door onze tentoonstellingsbouwer Bruns.” Er zijn ook mooie houten maquettes zoals die van het Correctiehuis of Rasphuis, een tuchthuis voor 1.000 mannen en 500 vrouwen, dat tot in 1826 is blijven bestaan. Het was een ‘panopticum’ waardoor de bewakers vanuit een centraal punt de bewoners in het oog konden houden. De eerste gevangenen moesten hier tropisch hout raspen voor de verfindustrie.

De geschiedenis binnenlopen

Wie kinderen meeneemt naar het vernieuwde stadsmuseum, zal overal aan zijn trekken komen. Zij kunnen het Kinderspoor volgen. In de ontluikende stad is er een marktkraam waar de ballen gekleurd laken al klaar liggen en kinderen zich internationale textielhandelaars kunnen wanen. Er zijn fonetische hulpmiddelen zodat ze kunnen onderhandelen in verschillende talen. In de middeleeuwse stad zoeken ze op prenten van ambachtsslui naar het voorwerp dat zijn tijd te ver vooruit is. Of ze pimpen burgerwoningen met pompeuze achttiende-eeuwse gevelelementen, en waarom ook niet met neonlicht of zonnepanelen. Als hun tijd erop zit, dondert alle versiering naar beneden, spannend! “In elke zaal willen we kinderen spelenderwijs historische kennis bijbrengen, maar met een hedendaagse twist,” zegt Dewilde: “Juist of fout is nooit de essentie van de spelen.”

De transparante maquettes zorgen ervoor dat de ruimtes tot hun recht komen
Foto: Phile Deprez

Ook voor de Bijlokesite zelf is er op vraag nu meer aandacht. In de refter, met de muurschildering *Het Laatste Avondmaal*, die opzettelijk leeg werd gehouden, loop je nog de geschiedenis binnen. Een animatie laat zien hoe de abdij een hospitaal, een rusthuis en ten slotte een museum werd. In 1715 moderniseerden de zusters de refter met een stucplafond, maar vandaag is het tongewelf in al zijn glorie te zien.

Het STAMplein is voortaan een stuk museum dat altijd gratis toegankelijk is. Hier worden de vondsten van het langlopend erfgoedproject *De vierkante kilometer* getoond. Vloertegel per vloertegel, die telkens overeenkomen met één vierkante kilometer Gent, graaft historicus Tina De Gendt naar wijkgeschiedenissen in samenwerking met lokale partners en bewoners. Momenteel zijn de tegels I16 en G18, Neuseplein en Brugse Poort te zien. Het zijn verhalen om door te geven en te verbinden, want geschiedenis is een zaak van iedereen. **AN DEVROE**

INFO STAM — Stadsmuseum Gent — Open: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9 tot 17 uur; weekeindes, feestdagen en schoolvakanties van 10 tot 18 uur — Gesloten: woensdag — Bijlokesite, Godshuizenlaan 2, 9000 Gent — Tel. 09 267 14 00 — www.stamgent.be - **ARCHIEF** STAM-Stadsmuseum Gent: okv 2010, nummer 4 — Museum van de misdaad: 2019, extra themanummer - www.okv.be/tijdschrift

JACQUES VILET LANDSCHAPPEN VAN DE SCHELDE

07.03.21 — 30.05.21
VERHAERENMUSEUM
SINT-AMANDS

www.emileverhaeren.be